

Jeziki štejejo

Languages matter

Projekt Jeziki štejejo (JeŠT)

DIE SPRACHE ZÄHLT

AS LÍNGUAS SÃO IMPORTANTES

语言问题

LOS IDIOMAS IMPORTAN

МОБИ МАЮТЬ ЗНАЧЕННЯ

**Večjezične dejavnosti
v šoli in vrtcu:
zbirka primerov iz prakse**

げんごだいもく

ΟΙ ΓΛΩΣΣΕΣ ΈΧΟΥΝ ΣΗΜΑΣΙΑ

LANGUAGES MATTER

A NYELVEK SZÁMÍTANAK

JĘZYKI MAJĄ ZNACZENIE

LES LANGUES SONT IMPORTANTES

JEZICI VRIJEDE

Uredili

Nataša Pirih Svetina in Andreja Retelj

Univerza v Ljubljani
Pedagoška fakulteta

Univerza v Ljubljani
Pedagoška fakulteta

Večjezične dejavnosti v šoli in vrtcu: zbirka primerov iz prakse

Projekt Jeziki štejejo (JeŠT)

Uredili: Nataša Pirih Svetina in Andreja Retelj

Ljubljana, 2022

Glavni cilj projekta **Jeziki štejejo (JeŠT)** je ugotoviti, kateri **dejavniki** podpirajo in kateri zavirajo ustvarjanje **podpornega učnega okolja** za razvoj raznojezičnosti v slovenskem šolskem prostoru. Na podlagi podatkov ciljnih analiz in ugotovljenih spremenljivk bodo nastale smernice, ki bodo pomagale vzpostaviti raznojezičnosti naklonjeno izobraževalno okolje. Raznojezičnosti naklonjeni in njen razvoj spodbujajoči vzgojno-izobraževalni zavodi naj bi v projektu pridobili **jezikovno izkaznico**.

Več informacij o projektu: <https://jeziki-stejejo.si/>

Naložbo sofinancirata Republika Slovenija in Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada.

Večjezične dejavnosti v šoli in vrtcu: zbirka primerov iz prakse

Uredili: Nataša Pirih Svetina in Andreja Retelj

Izdala in založila: Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta
Za založnika: prof. dr. Janez Vogrinc, dekan

Tisk: Birografika Bori, d. o. o., Ljubljana

Naklada: 100 izvodov
Prva izdaja. Prvi natis.

Ljubljana, september 2022

Publikacija je brezplačna.

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA IZOBRAŽEVANJE,
ZNANOST IN ŠPORT

EVROPSKA UNIJA
EVROPSKI
SOCIALNI SKLAD
NALOŽBA V VAŠO PRIHODNOST

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

37:81'246.3

VEČJEZIČNE dejavnosti v šoli in vrtcu : zbirka primerov iz prakse : projekt Jeziki štejejo (JeŠT) / uredili Nataša Pirih Svetina in Andreja Retelj. - 1. izd., 1. natis. - Ljubljana : Pedagoška fakulteta, 2022

ISBN 978-961-253-273-4
COBISS.SI-ID 12216243

© Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta, 2022

Vsebina

Kako v razredu opozarjati na večjezičnost, jo narediti vidno in jo razvijati?	5
Večjezične dejavnosti v vrtcu	8
Osnovna šola in vrtec Apače	9
Primer 1: Vreme	9
Primer 2: Travnik	16
Primer 3: Deli telesa	19
Primer 4: Zgodba Rokavička	20
Primer 5: Evropski dan jezikov	21
Vrtec Ciciban Sevnica	25
Primer 1: Barve	25
Primer 2: Predstavljanje	26
Večjezične dejavnosti v osnovni šoli	27
Dvojezična osnovna šola Dobrovnik /	28
Kétnyelvű Általános Iskola Dobronak	28
Primer: Telo in zdravje	28
Dvojezična osnovna šola I Lendava /	30
1.Sz. Lendvai Kétnyelvű Általános Iskola	30
Primer: Hrana in pijača	30
Osnovna šola Milana Šuštaršiča Ljubljana	36
Primer 1: Velika noč	36
Primer 2: Jeziki, prisotni na šoli	41
Primer 3: Rimljani v Britaniji	42
Primer 4: Rimska vojaška oprema	44
Osnovna šola Fokovci	46
Primer: Evropski dan jezikov	46
Osnovna šola Ivana Cankarja Trbovlje	49
Primer: Nemcizmi v trboveljskem govoru	49
Osnovna šola Ivana Groharja, Škofja Loka	51
Primer 1: Številke	51
Primer 2: Ilustriran šolski večjezični slovar	54
Primer 3: Jezikovačnica	56
Primer 4: Mobilna jezikovačnica	58
Primer 5: Večjezični napisi – šolski prostori	60
Osnovna šola Janka Padežnika, Maribor	62
Primer 1: Jaz in moja družina	62
Primer 2: Štafetne igre z elementi teka	67

Primer 3: Države in njihove zastave	68
Primer 4: Dihanje	69
Primer 5: Jeziki narodnih manjšin.....	70
Primer 6: Japonska.....	71
Osnovna šola Ob Dravinji, Slovenske Konjice	72
Primer: Vreme	72
Zavod Sv. Stanislava, Osnovna šola Alojzija Šuštarja	76
Primer: Slovenske besede, ki izvirajo iz grščine.....	76
Večjezične dejavnosti v srednji šoli	81
Gimnazija Jožeta Plečnika Ljubljana.....	82
Primer: Moj kraj	82
Gimnazija Ptuj	84
Primer 1: Stalne besedne zveze.....	84
Primer 2: Družina in medosebni odnosi.....	86
Gimnazija in ekonomska srednja šola Trbovlje	88
Primer: Večjezični projektni dan	88
Zavod Sv. Stanislava, Škofijska gimnazija.....	90
Primer 1: Hispanija v rimskem imperiju	90
Primer 2: Učne strategije	92
Ozaveščanje o večjezični dejavnosti v visokem šolstvu	96
Ozaveščanje o pomenu večjezičnosti in razvijanja večjezičnosti pri poučevanju v času študija nemščine na Filozofski fakulteti v Ljubljani	97
Primeri večjezičnih dejavnosti študentk nemščine na Oddelku za germanistiko FF UL.....	99

Kako v razredu opozarjati na večjezičnost, jo narediti vidno in jo razvijati?

V okviru nacionalnega projekta *Jeziki štejejo* (JeŠT) je bila ena od številnih dejavnosti, h kateri so bili povabljeni v projektu sodelujoči vzgojno-izobraževalni zavodi, med njimi vrtci, osnovne in srednje šole ter visokošolske ustanove,¹ tudi izvedba, analiza in ovrednotenje najrazličnejših didaktičnih dejavnosti, ki vključujejo več jezikov. Izvajalci teh dejavnosti so bili nato povabljeni, da svojo prakso predstavijo, opišejo in delijo s preostalo projektno skupnostjo.

Na ta poziv so se do začetka zadnjega koledarskega leta trajanja projekta JeŠT (2022) odzvali sodelavci z večine v projektu sodelujočih vzgojno-izobraževalnih ustanov. Prispevali so opise dejavnosti, ki so bile izvedene z vrtčevskimi skupinami ali v razredih pri različnih predmetih in na različnih ravneh izobraževanja, pri rednem pouku ali v sklopu različnih dnevov dejavnosti ali prireditiv. Dejavnosti, ki so jih prispevali kolegi in kolegice, zaposleni na partnerskih ustanovah projekta JeŠT v zahodnem delu Slovenije, združeni v projektni regijski tim Zahodna Slovenija, so bile vključene v *Jeziki štejejo – Priročnik dobre prakse*, ki je izšel marca 2021.²

V arhivu projekta pa so ostali primeri dejavnosti, ki so jih prispevale kolegice in kolegi z vzgojno-izobraževalnih ustanov iz osrednjega in vzhodnega dela Slovenije. Zdi se nam primerno, da po zaključku projekta JeŠT v letu 2022 tudi te primere za šolsko prakso uporabnih dejavnosti naredimo vidne in dostopne vsem. Zato smo se odločili, da jih zberemo in uredimo ter ponudimo morebitnim nadaljnjim uporabnikom ter morda tudi na ta način poskrbimo, da bodo ideje o pomembnosti zavedanja in krepitev razvoja večjezičnosti v našem šolskem prostoru živele tudi še po zaključku projekta JeŠT.

Devetindvajset dejavnosti, zbranih v prvem delu te zbirke, dobro ilustrira raznolikost vsega in vseh, zbranih v projektu JeŠT.³ Dejavnosti so izvajale vzgojiteljice, učiteljice in učitelji razrednega pouka ter učiteljice in učitelji različnih jezikov, ki so se jim pridružile tudi učiteljice in učitelji drugih predmetov ali zunanji sodelavci. Nekateri so se odločili opisane dejavnosti izvesti sami, večina jih je izvajala v paru, pri čemer velja dodati, da so bili učenci nad tandemi, ki jim pri pouku niso pogosto priča, navdušeni. Izvajalci pa so ugotavljali, da jim manjka tovrstne prakse in da bi bila izvedba posameznih dejavnosti lahko bolj tekoča, če bi delo v paru s sodelavko ali sodelavcem prakticirali večkrat.

Večina predstavljenih dejavnosti je med učitelji znana, način njihove izvedbe, uporabljeni pristopi, umestitev v redno pedagoško delo ali v okvir drugih šolskih dejavnosti, kombinacija z drugimi aktivnostmi pa so tisti elementi, ki naj bi spodbudili nadaljnje uporabnike h kreativnosti in ponovni, drugačni uporabi: ob kakšni drugi tematiki, v kakšnem drugem delu pedagoškega procesa, v povezavi s katerim drugim predmetom. Kar se nam zdi posebej pomembno in kar vse predstavljene dejavnosti družijo, je predvsem prisotnost več jezikov pri njihovi izvedbi. Med uporabljenimi jeziki so pri dejavnostih navedeni albanščina, angleščina, bolgarščina, bosanščina, francoščina, hetitščina, hrvaščina, indoevropski prajezik, italijanščina, japonščina, kitajščina, latinščina, madžarščina, nizozemščina, nemščina, portugalščina, romščina, ruščina, slovenščina, srbsščina, stara grščina, španščina in turščina. Namenoma so imena teh 23 jezikov zapisana po abecednem redu in ne po pogostnosti pojavljanja v dejavnostih. Dejavnosti so namreč različne in v njih bi se lahko, kot pogosto zapišejo tudi učitelji sami, pojavljale tudi druge kombinacije jezikov, jeziki pa tudi v drugačnih vlogah, kot so

¹ Podatki o sodelujočih ustanovah v projektu JeŠT so dostopni na: <https://jeziki-stejejo.si/o-projektu-2/projektna-skupina/>.

² https://www.jeziki-stejejo.si/wp-content/uploads/2021/03/Priro%C4%8Dnik-JE%C5%A0T_Spletna-izdaja-kon%C4%8Dna.pdf

³ V zbirki je poleg teh štiriintridesetih primerov dejavnosti objavljenih še osem primerov priprav za učne ure oz. posamezne didaktične dejavnosti, ki so jih pripravile študentke magistrskega pedagoškega študija nemščine pod mentorstvom doc. dr. Andreje Retelj in doc. dr. Mojce Leskovec. Te dejavnosti so predstavljene v drugem delu dokumenta.

jih imeli v predstavljenih dejavnostih. To je namreč že treba povedati, da so bili le pri nekaterih dejavnostih vsi jeziki v enakovrednih vlogah, včasih je nastopal eden v glavni vlogi, ostali v stranskih, nekateri so se pojavili, priznajmo, tudi samo kot statisti. A tudi ti štejejo. Učitelji so z uporabljenimi dejavnostmi predvsem pokazali, da si upajo vsaj kdaj pa kdaj, četudi tega ni v učnem načrtu za njihov predmet, v razredu dati besedo in glas več različnim jezikom. Med njimi celo takim, ki jih sami niso najbolj vešč. A pomembno je, da se tudi ti jeziki vsaj kdaj slišijo v naših šolah.

Učitelji tujih jezikov, kot se izkaže v predstavljenih dejavnostih, dajejo v njih nekaj prostora učnemu jeziku, slovenščini, ki naj bi bila tudi prvi jezik večini učencev. To je sicer v dobi raznovrstnih pristopov in metod poučevanja tujih jezikov precej pogosto prisotno, v preteklosti pa je v različnih metodah, tudi v še vedno prevladujoči komunikacijski, veljalo celo za neprimerno. Ugotavljamo pa, da je še vedno zelo malo prostora namenjenega dejanskim prvim jezikom učencev. Zato med predstavljenimi izstopa primer dejavnosti, pri izvedbi katere je z učiteljico sodelovala učenka, katere prvi jezik je srbsčina, ali dejavnosti, ki so bile namenjene ustvarjanju večjezičnih pripomočkov, ki naj bi bili v pomoč pri vključevanju učencev priseljencev v redno šolsko delo. Nekateri med njimi bi si gotovo zaslužili samostojno objavo.

Kljub kar obsežni zbirki zbranih primerov bi lahko rekli, da pluralistični pristopi k poučevanju jezikov in kultur, katerih bistvo je prav hkratna prisotnost več jezikov pri dejavnostih v razredu, v našem izobraževalnem prostoru niso ravno pogosti. Za to obstaja več razlogov; že omenjeni učni načrti so narejeni zgolj za posamezne jezike, v izobraževanju učiteljev pa se koncepti večjezičnosti pojavljajo šele v zadnjem času, čeprav smo jim v dokumentih Sveta Evrope priča že več kot dvajset let. Na vseh segmentih izobraževanja se pluralistični pristopi pojavljajo bolj kot popestritev, dodatna dejavnost, pogosteje so uporabljeni npr. na prireditvah ob Evropskem dnevu jezikov. Zdi se, da situacije ni v zadostni meri spremenil niti Referenčni okvir za pluralistične pristope (ROPP), ki je v slovenščini izšel leta 2017, torej prav na začetku projekta JeŠT. Dokument, ki je v originalu nastal v francoščini kot rezultat projekta Evropskega centra za moderne jezike (ECML), je zelo kompleksen in v resnici težko berljiv, kar se je pokazalo tudi pri poskusih njegove uporabe ob opisu predstavljenih dejavnosti.

O sami predstavitvi uporabljenih dejavnosti pa je tako, da je bila ena izmed idej projekta JeŠT ta, da bi ob njem zaživel interaktivni portal, na katerem bi bile tovrstne dejavnosti dane v splošno uporabo. Zato, da bi učitelji lahko svoje dejavnosti predstavili po enotnem modelu, je bil pripravljen poseben obrazec, v katerega so izvajalci vpisovali za samo izvedbo relevantne podatke. Poleg splošnih podatkov o izvedbi (ustanova, učitelj, starostna skupina udeležencev oz. razred, datum izvedbe) so v obrazec vključeni še podatki o predmetu, pri katerem se je dejavnost izvajala, čas, ki je bil potreben za izvedbo, naslov dejavnosti ali opredelitev njene teme. V prvotni obrazec naj bi učitelji vpisali tudi predvideno raven jezikovnega znanja učencev, pri čemer ni bilo navedeno, na kateri uporabljeni jezik naj bi se nanašala navedba, saj naj bi se pri dejavnostih, da bi sploh opravičile naziv večjezične, pojavljalo več različnih jezikov. Zato je bil ta podatek v tej redakciji izpuščen. Pomembnejša se nam zdi starostna opredelitev ciljne skupine. Pa še ta podatek gre jemati s pridržkom: najbrž bi bilo mogoče marsikatero dejavnost, seveda s smiselnimi prilagoditvami, izvesti tudi z mlajšimi ali s starejšimi učenci.

V obrazcu je nato sledila rubrika o dosežkih dejavnosti glede na zastavljene učne cilje – torej, kaj so učenci ob koncu dejavnosti znali oz. katere svoje zmožnosti, znanja ali spretnosti so razvi(ja)li z dejavnostjo. Poleg tega je bilo predvideno, da bi učitelji predvideno dejavnost opisali tudi s pomočjo opisnikov, ki jih najdemo v Referenčnem okviru za pluralistične pristope k jezikom in kulturam ROPP. Izkazalo se je, da so učitelji, ki so prispevali opise svojih dejavnosti, tako sam dokument ROPP kot tudi navodilo v obrazcu različno razumeli in tudi različno interpretirali. Nekateri so v dokumentu ROPP poiskali zgolj en opisnik, v katerem so prepoznali elemente svoje dejavnosti, drugi pa so skušali v svoji dejavnosti prepoznati čim več opisnikov ROPP. Pri predstavitev posameznih dejavnosti smo jih za potrebe tega

dokumenta, njegove lažje berljivosti in jedrnatosti, izpustili. Če pa bi jih poskusili zgolj na kratko povzeti, bi rekli, da so bili v večini primerov uporabljeni tisti opisniki ROPP, ki so se nanašali na učenčevo védenje o obstoju različnih jezikov, med katerimi obstajajo tako podobnosti kot razlike ter zavedanje, da je pri uporabi različnih jezikov sprejemljivo delati tudi napake. Poleg tega naj bi z izbranimi dejavnostmi vzpostavljali pozitivna stališča do jezikov, razvijali občutljivost za njihov obstoj, spodbujali radovednost in zanimanje zanje ter tudi željo po vključevanju v dejavnosti, povezane z njimi. Pri posameznih dejavnostih pa naj bi učenci razvijali tudi različne spretnosti, med njimi opazovanja in analiziranja, tudi pomnjenja in posnemanja različnih jezikovnih prvin v različnih jezikih.

V obrazcu je sledil opis izvedbe dejavnosti, navedba gradiva, ki je bilo uporabljeno, ter morebitna uporaba različnih IKT pripomočkov, kar pred pandemijo covid-19 niti ni bila nujna in stalna praksa med učitelji. Zdaj pa se zdi, da bi se večino zbranih dejavnosti v taki ali drugačni obliki dalo s pomočjo IKT izvesti tudi na daljavo, zato smo to rubriko izpustili. Obrazec se je končal s kratko refleksijo izvedene dejavnosti, ki je vključevala tudi odziv učencev nanjo. Opisi izvedenih dejavnosti so se med seboj precej razlikovali tako po dolžini kot natančnosti in preglednosti opisa izvedbe. Za potrebe tega dokumenta smo jih nekoliko priredili in jih poskusili vsaj deloma poenotiti. Nekaterim opisom so njihovi avtorji dodali svoje originalne priprave, gradivo, ki so ga pri dejavnostih uporabili ali slikovni material, s katerim so dokumentirali izvedeno dejavnost. Vsega gradiva na tem mestu ni bilo mogoče predstaviti, je pa shranjeno v arhivih projekta. V priprave in učne liste vsebinsko nismo posegali. Naj tudi iz njih veje pestrost in različnost, ki je doma v našem šolskem prostoru in ki se je odrazila tudi v projektu JeŠT.

Zbrane dejavnosti so zdaj pred vami, razvrščene so po vrstnem redu glede na starostno skupino, ki jim je posamezna dejavnost namenjena: najprej so dejavnosti, ki so bile izvedene v vrtcu, sledijo jim tiste iz osnovnih šol, nazadnje pa je še nekaj primerov dejavnosti, izvedenih v srednjih šolah. Vse so tu z namenom, da si jih ogledate, premislite, dopolnite in nadgradite ter tudi sami vsaj nekoliko odprete vrata vzporedni rabi več in različnih jezikov v našem šolskem prostoru.

Nataša Pirih Svetina

Jeziki štejejo

Languages matter

EVROPSKA UNIJA
EVROPSKI
SOCIALNI SKLAD
NALOŽBA V VAŠO PRIHODNOST

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA IZOBRAŽEVANJE,
ZNANOST IN ŠPORT

Univerza v Ljubljani
Pedagoška fakulteta

Publikacija je brezplačna.

ISBN 978-961-253-273-4

9 789612 532734